

بسم الله الرحمن الرحيم

مادرانه‌ها

(۲)

(سیمای مادر و زن، در نگاه شاعران معاصم)

به انتخاب، تدوین و تصحیح: جعفر سید

انتشارات آشنایی

سرشناسه : سید، جعفر، ۱۳۳۶ -
 عنوان: مادرانه‌ها (۲) (سیمای مادر و زن در نگاه شاعران معاصر)
 انتخاب، تدوین و تصحیح: جعفر سید
 مشخصات نشر: تهران: آشنایی، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری: ۲۸۸ ص.
 شابک: 5-5-95866-622-978
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا
 یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.
 یادداشت: نمایه.
 عنوان دیگر: چهره‌ی مادر و زن در نگاه شاعران گذشته
 موضوع: شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- مجموعه‌ها
 مه‌ضه‌ع: Persian poetry--20th Century -- Collections
 سرع: ایران -- شعر.
 موضوع: Mothers – Poetry
 سرع: شعر.
 موضوع: Women--Poetry
 موضوع: Women in literature
 رده‌بندی کنکره: PIR ۱۹۰۸
 رده‌بندی دیویی: ۸۶۳۰۸۴
 شماره کتابشناسی ملی: ۸۲۵۶

انتشارات آشنایی

- نام کتاب: مادرانه‌ها (۲) (سیمای مادر و زن در نگاه شاعران معاصر)
- انتخاب، تدوین و تصحیح: جعفر سید
- ناشر: انتشارات آشنایی
- طرح جلد: سعیده اکبریان
- نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸
- شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
- قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان
- شابک: ۵-۵-۹۵۸۶۶-۶۲۲-۹۷۹

نشانی: تهران - صندوق پستی ۳۳۹۹ - ۱۵۸۱۵ - انتشارات آشنایی
 تلفن مرکز پخش: ۳۳۱۶۸۸۱۹ - ۳۷۰۹۲۸۴ - ۰۹۱۲
 Email: ashnaei_pub @ yahoo.com

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست عناوین

صفحه

عنوان

۹	دیباچه (مقدمه‌ی جعفر سید)
۱۱	ای وای مادرم - استاد شهریار
۱۶	سرو - فریدون مشیری
۱۹	لطف حق - پروین اعتصامی
۲۵	بیمار - مهدی اخوان ثالث
۲۶	درد زندگی - نادر نادرپور
۲۷	فدای مادر علی - سوی گرمارودی
۲۸	پوشش عریانی رازن - است - اقبال لاهوری
۳۱	پند - فریدون مشیری
۳۳	مادر مرا ببخش - مهدی سحابی
۳۵	دل نامه - جعفر سید
۴۴	ساده رنگ - سهراب سپهری
۴۵	بهتر از مادر - ابراهیم صهبا
۴۶	دوری از مادر - پروین اعتصامی
۴۷	ای وای من! - عماد خراسانی
۴۹	عمر من، عشق من، جوانی من - مظاهر مصفا
۵۴	مادر و رنج فرزند - ایرج میرزا
۵۵	آرزوی مادر - پروین اعتصامی
۵۷	دوری از مادر - دکتر احمد ناظر زاده کرمانی
۵۸	بر تربت مادر - محمد پناهی سمنانی
۵۹	سپاس - مهدی سهیلی
۶۰	مادر - فریدون مشیری
۶۱	شادی مادر - دکتر لطفعلی صورتگر
۶۲	حضرت زهرا اسوه‌ی کامل برای زنان اسلام - اقبال لاهوری
۶۴	کودک قرن - طاهره صفارزاده
۶۶	سکوت (برای وداع مادرم) - جعفر سید
۶۷	گریه - فریدون مشیری
۶۸	مهر دختر - دکتر باستانی پاریزی

- ۶۹ خانه‌ی متروک - فروغ فرخزاد
 ۷۰ نی هرکه بزاید پسری - شوریده‌ی شیرازی
 ۷۱ مادری و پسری - نیما یوشیج
 ۷۶ این عشق مادری از چیست؟ - ملک الشعرا محمدتقی بهار
 ۷۷ اندوه مادر (رباعی) - رهی معیری
 ۷۸ کوچ - فریدون مشیری
 ۸۱ نگاه روشن - نسترن قدرتی
 ۸۲ پره بخت - پروین اعتصامی
 ۸۴ مادر - فروغ فرخ زاد
 ۸۵ ناله‌ی عمر (برای مادر و پدرم) - جعفر سید
 ۸۶ آبر در بخت و کهنه - سلمان هراتی
 ۸۸ غریب - حسن پناهی
 ۸۹ بر مزار مادر - مهدی سهیلی
 ۹۰ خطاب به محدثات اسلام - اقبال لاهوری
 ۹۱ پیامی به مادر - دکتر مهدی حمیدی
 ۹۴ نامه‌ای به مادرم - مهدی احسان‌الث
 ۹۵ باغچه‌ی بهار - بابک نیک‌پای
 ۹۶ ای زن - ملک الشعرا محمدتقی بهار
 ۹۹ کمان قضا - پروین اعتصامی
 ۱۰۲ مادر فرشته‌ای است ... - عبدالجبار کاکایی
 ۱۰۳ نغمه‌ی مادر - سیمین بهبهانی
 ۱۰۵ برای مادرم - نسترن قدرتی
 ۱۰۶ تذکیر نبیه‌ی مریخ - اقبال لاهوری
 ۱۰۸ رنج نخست - پروین اعتصامی
 ۱۰۹ مادر که مرد - فریدون مشیری
 ۱۱۰ یادگار مادر - نظام وفا
 ۱۱۲ برای مادرم (هنگامی که بر اثر بیماری در بیمارستان بستری شد) - جعفر سید
 ۱۱۳ مرغ عرشی - مهدی سهیلی
 ۱۱۶ نگاه مادر (دوبیتی) - اقبال لاهوری
 ۱۱۷ محبت مادر - ایرج میرزا
 ۱۱۸ قربانی مادر - ملک الشعرا محمدتقی بهار
 ۱۱۹ آرزوی پرواز - پروین اعتصامی

- ۱۲۲..... مادرم در آخرین روزهایش - دکتر مهدی حمیدی
- ۱۲۳..... به عکس مادرم - دکتر رضا زاده شفق
- ۱۲۴..... مادر دختران آینده - حبیب یغمایی
- ۱۲۵..... مادر به من مگیر - مشفق کاشانی
- ۱۲۷..... اشک یتیم - پروین اعتصامی
- ۱۲۸..... رخسار مادر - دکتر ذبیح الله صفا
- ۱۳۰..... مادرم چه گفت؟ - دکتر مهدی حمیدی
- ۱۳۴..... کودک رزومند - پروین اعتصامی
- ۱۳۵..... از و اذان بگو - محمدمهدی سیار
- ۱۳۶..... خلوت خانهای اندیشه - یاور همدانی
- ۱۳۷..... ایام غم - ملک الشاه محمدتقی بهار
- ۱۳۸..... مادران مهری - ایرج
- ۱۳۹..... بوسه‌ی مادر - ایرج
- ۱۴۰..... جنگ ... - پانته آصلی
- ۱۴۱..... بانوی زلال مهربانی - جسر سی
- ۱۴۳..... مرگ مادر - دکتر غلامحسین یوسفی
- ۱۴۴..... پاسخ مادر - گلچین معانی
- ۱۴۵..... دوری از مادر (بام شکسته) - پروین اعتصامی
- ۱۴۶..... می‌روم مادر ... - سید حسن حسینی
- ۱۴۷..... مفهوم یک صبح روشن - خاطره کفشدوزان
- ۱۴۸..... قصر شرف النساء - اقبال لاهوری
- ۱۵۰..... ای مرغک - پروین اعتصامی
- ۱۵۳..... دامن مادر (ناله‌ی ناکامی) - استاد شهریار
- ۱۵۴..... صدای یک تن، در این بیابان - فریدون مشیری
- ۱۵۵..... گمشده‌ی مادر - راضیه محتشمی
- ۱۵۶..... دیو شب - فروغ فرخزاد
- ۱۵۷..... همراز من مادر - نسترن قدرتی
- ۱۵۸..... ققنوس - دکتر مهدی حمیدی
- ۱۵۹..... مادران کویر - سلمان هراتی
- ۱۶۰..... برای دخترم - غلامحسین یوسفی
- ۱۶۱..... صبحی دیگر - عارفه دهقانی
- ۱۶۲..... گوهر یگانه - ابولقاسم حالت

- ۱۶۳..... (راز خلقت) قدر فاطمه (سلام الله علیها) - جعفر سید
- ۱۶۴..... دل مادر - ملک الشعرا محمدتقی بهار
- ۱۶۵..... ادامه‌ی داستان: عروسی
- ۱۶۶..... ادامه‌ی داستان: شکوه‌ی عروس از مادر شوهر
- ۱۶۸..... ادامه‌ی داستان: حکایت وادی السباع
- ۱۷۰..... ادامه‌ی داستان: افکندن مادر به وادی السباع
- ۱۷۱..... ادامه‌ی داستان: دیدن سواری از پیر زال در بیشه
- ۱۷۳..... ادامه‌ی داستان: بانگ هاتف
- ۱۷۳..... ادامه‌ی داستان: خاتمه‌ی حکایت
- ۱۷۵..... نسب مجروح - پروین اعتصامی
- ۱۷۶..... اب تراحیم - سید حسن حسینی
- ۱۷۷..... مادر مریم حیدرزاده
- ۱۷۸..... پاره‌های دل مادر - شفق کاشانی (تک بیت)
- ۱۷۹..... دختر فقیر - ملک الشعرا محمدتقی بهار
- ۱۸۰..... تهیدست - پروین اعتصامی
- ۱۸۳..... میلاد آسمانی خاک - سید حسن حسینی
- ۱۸۴..... مادر - یاور همدانی
- ۱۸۶..... قلب مادر - ایرج میرزا
- ۱۸۷..... تمام واژه‌ها مادر بود - جعفر جعفری
- ۱۸۸..... زبان مادر - ملک الشعرا محمدتقی بهار
- ۱۹۲..... ندای آغاز - شهراب سپهری
- ۱۹۴..... با مادر بزرگم در روستای اعلا - جعفر سید
- ۱۹۶..... وعده‌ی مادر - ملک الشعرا محمدتقی بهار
- ۱۹۷..... بی فایده - ناصر حامدی
- ۱۹۹..... هم صدا - نسترن قدرتی
- ۲۰۰..... فرشته‌ی رحمت - ابوالقاسم حالت
- ۲۰۱..... حدیث مهر - پروین اعتصامی
- ۲۰۳..... دستمال کاغذی - عرفان نظراهاری
- ۲۰۴..... سرد است فاطیما! - محمدرضا طهماسبی
- ۲۰۵..... خلقت زن - رهی معیری
- ۲۱۰..... نیلوفرستان - فریدون مشیری
- ۲۱۲..... زن شعر خداست - ملک الشعرا محمدتقی بهار

- ۲۱۴..... تبریک روز پرستار به همسر - جعفر سید
- ۲۱۵..... قول مردانه‌ی مادر - حسین سلیمانی
- ۲۱۶..... مادر دوراندیش - پروین اعتصامی
- ۲۱۸..... دخترم! - علی محمد مؤدب
- ۲۱۸..... هیچ کس مادر نمی‌شود - پروین اعتصامی
- ۲۱۹..... برای دخترکم لاله و آقای مینا - مهدی اخوان ثالث
- ۲۲۱..... قند عسل - حسین منزوی
- ۲۲۲..... به دخترم - محمد مرادی
- ۲۲۳..... ای دری - رچه گل - قیصر امین پور
- ۲۲۴..... درد پهلوی - سارا - دری برای حضرت فاطمه (س)
- ۲۲۵..... دخترم، مکن زنی - محمد کاظم کاظمی
- ۲۲۶..... آیه‌ی زهرا - میلاد عرفان‌پور
- ۲۲۷..... برای دخترم چکاو - پروانه نجاتی
- ۲۳۱..... هذیان یک مسلول - زهره دردیان
- ۲۳۴..... رباب - پروانه نجاتی
- ۲۳۵..... جای مادرم خالیست - افشین آلاء
- ۲۳۸..... چشمه سار عاطفه - انسترن قدرتی
- ۲۳۹..... همیشه‌ترین - برای بانو فاطمه زهرا (سلام الله علیها) خاطره کفشدوزان
- ۲۴۰..... مادر کنار باغچه سرگرم ریحان‌ها - پانته آخفایه
- ۲۴۱..... مادر، فدای بوی آغوش - نغمه مستشار نظامی
- ۲۴۲..... عشق مادر - مصطفی ترحمی (طاعت سمنانی)
- ۲۴۳..... ترانه‌ای دارم - عبدالرفیع حقیقت «رفیع»
- ۲۴۴..... جان مادر - استاد شهریار
- ۲۴۸..... لبخند مادر - فاطمه یزدان مهر «صبا»
- ۲۴۹..... حس عجیب - زهرا دیانی
- ۲۵۰..... تکیه گاه زن - راضیه محتشمی
- ۲۵۰..... فرشته‌ای به نام مادر - فاطمه بهرامی توانا
- ۲۵۱..... ماه نمی‌شویم - سجاد فرهادی
- ۲۵۱..... بانو - سیدجواد هاشمی
- ۲۵۱..... مهر بانو - قاسم رندی
- ۲۵۲..... در چشم‌های مادر - محمود کیانوش
- ۲۵۲..... سکوت و لبخند - راضیه محتشمی

۲۵۳	گشت و بازگشت - نادر نادرپور
۲۵۵	این صنوبران - سلمان هراتی
۲۵۶	سجاده‌ی مادر - راضیه محتشمی
۲۵۷	سرگذشت - هوشنگ ابتهاج
۲۵۸	عینک مادر بزرگ - ایرج قنبری
۲۵۸	از دامن زن - سلیمان بوکانی حیق
۲۵۹	خواب مامان جونم - افسانه شعبان نژاد
۲۵۹	نادر - پروین دولت آبادی
۲۶۰	هدیه‌ی خوب - افسانه شعبان نژاد
۲۶۰	محترم - بهروز حبیبی
۲۶۱	مادر - هطفی ماندوست
۲۶۱	برای رنگ دراز مادر - جعفر سید
۲۶۲	نقش صد خاطره - جهان حمیدی
۲۶۳	نیرزد به یک لحظه - مهین سهیلی
۲۶۴	سیمین بانو - خسته کرمانشاهی
۲۶۴	شیر مادر - سامرند داوری
۲۶۵	یک قلم ناسزا - سلمان هراتی
۲۶۸	تمدید کن - راضیه محتشمی
۲۶۹	بانو سلام - رحیمه نیکوحرف
۲۶۹	خاتون - هادی گلباغی
۲۷۰	بانو میرس - محسن گودرزی
۲۷۰	دختر چوپان - حلیمه هزاره
۲۷۱	غم‌های مادر - مبینا گنجی
۲۷۱	مادر - حمیدرضا اقبال دوست
۲۷۲	دختر که نمی‌خندد - رؤیا زرین
۲۷۲	دعای مادر - قاسم پیرنظر
۲۷۳	مادر - نصرت رحمانی
۲۷۴	زنی، فرا زمان و زمین - منوچهر آتشی
۲۷۵	مادر بزرگ کو؟ - سارا خالقی
۲۷۶	مادر - محمدعلی بهمنی
۲۷۷	مادر - نیلوفر حسینی خواه
۲۷۸	قمر من (خطاب به همسر) - امیری فیروزکوهی
۲۸۱	فهرست اعلام

دیباچه

مقام مادر در همه‌ی فرهنگ‌ها، اقوام، ادیان و ملل مختلف مورد احترام بوده و هست. نکوداشت شأن و منزلت مادر و به طور کلی زن یا دختر در تمام جوامع جهانی ستودنی و حق شناسی از آنان انکارناپذیر است. خداوند حکیم با آفرینش زن و مرد، دو جنس متفاوت به لحاظ ظاهر و جسمانی، آنان را مکمل هم قرار داده و برای هر کدام ویژگی و توانایی خاص خود را آفریده است و هر یک قادر نیست کار دیگری را به انجام برساند. بهر جهت از او قادر به انجامش باشد، البته برخی امور هم هست که انجامش به جنسیت ربط ندارد و زن و مرد مشترکاً قادر به انجام آنند.

افراط و تفریط در تعریف جایگاه زن و مرد در خرده فرهنگ‌ها و تلقی سلیقه‌ای برخی در جامعه همچون نگاه مردسالارانه یا دیدگاههای فمینیستی و زن سالار، موجب اختلاف برداشت اعتبار آنان می‌شود، هرگز نباید به دلیل تخریب مادر، پدر را نکوهش کرد و یا برای قدرشناسی از پدر، مادر را مورد سبقت قرار داد. در امور اجرایی هم نباید با جامعه‌ی زنان، شعاری برخورد نمود از جمله دیده‌ایم چه بسا زنان شاعر فرهیخته و اصیل که به دلیل احساسات پاک، گاه ابزار تبلیغاتی اهالی سیاست شده‌اند و بنا به اراده‌ی برخی جناح‌های سیاسی در عرصه‌ی نمایندگی مجلس یا شورای شهر وارد شدند و حنایشان رنگ باخته و دچار سرخوردگی شده‌اند. در حالی که یک نویسنده و شاعر متعهد اگر قدر خود را بداند، بی آنکه نمایندگی مجلس با عضو شورا باشد، نماینده‌ی جامعه‌ی بشری است. و یا دیده‌ایم و آری بی توجه به توانایی فرد صرفاً به دلیل جنبه‌ی تبلیغی، اراده کرده‌اند زن انتخاب نماید. اگر انتخاب اصلح باشد، منعی نیست اما گاه می‌بینیم حضور آن زن صوری است و نقش تعیین کننده ندارد و دستور پذیر می‌شود. آنچه استناد ازلش بفرماید، آن می‌گوید. این شیوه نه تنها کمک به مقام و جایگاه زن نیست، بلکه ممکن است ظلم به آنان باشد.

موضوع دیگری که هر از چندگاه با جریان سازی و هدفمند، اغلب از سوی رسانه‌های فارسی زبان خارجی و شبکه‌های مجازی داخلی

مطرح می‌شود، موضوع حقوق زنان است، هیچ کس بهتر از خود اشخاص نمی‌توانند شأن و قدر خود را حفظ کنند و برای دفاع از حقوق قانونی خود نباید دست آموز مغرضانی باشند که سایه‌وار پشت سرشان قرار می‌گیرند.

اگر زنان را اعتباری والا بایسته است، ابتدا باید خود قدرشناس و حافظ منزلت خود باشند. امام خمینی در حق مادران چنین فرمود:

«تجسّم عطوفت و رحمت در دیدگان نورانی مادر، بارقه‌ی رحمت و

عطوفت ربّ العالمین است. تجسّم عطوفت و رحمت در دیدگان نورانی

مادر، بارقه‌ی رحمت و عطوفت ربّ العالمین است. خداوند تبارک و

عالی قلب و جان مادران را با نور رحمت ربوبیت خود آمیخته آن گونه

که وصف آن را کس نتوان کرد و به شناخت کسی جز مادران درنیاید»^۱

و در روز زن فرمودند: «از دامن زن است که مرد به معراج می‌رود».

طبعاً تربیت دختران و فرزندان خانواده از کودکی بیشتر به عهده‌ی

مادران است و آثار روانی و رفتاری آن به جامعه منتقل می‌شود.

پس از مرگ مادر باید اندیشه، حکیم و پرهیزگارم، سال‌ها در

تدارک و تنسیق آثار ارزشمند شاعران گذشته و معاصر در حق مادران

بودم و اخیراً توفیق یافتیم تا این مجموعه را در دو جلد تنظیم و تکمیل

و جمع کنم. جلد دوم در بر دارنده‌ی اشعار ناب شاعران نامدار معاصر^۲ و

بعضی سراینده‌گان جوان است که احساسات پاک خود را در وصف مادر

و یا همسر و دختر خود و زنان بیای کرده‌اند، امید است مقبول طبع

اصحاب نکته یاب ادب و دوستداران شعر و تناسل مادران، زنان و

دختران واقع شود.

میان مهربانان کی توان گفت

که یار ما چنین گفت و چنان کرد^۳

جعفر سید

تیر ماه ۱۳۹۸

۱- صحیفه‌ی امام، جلد ۱۶، ص ۲۲۵.

۲- از دوره‌ی مشروطیت تا به حال.

۳- حافظ